

Nr 169

Av herr Eliasson m. fl., *angående omorganisation av statens prisregleringsnämnd för elektrisk ström m. m.*

Statens prisregleringsnämnd för elektrisk ström inrättades år 1938. Den består av fem av Kungl. Maj:t för viss tid förordnade ledamöter. Enligt 1902 års lag med vissa bestämmelser om elektriska anläggningar skall innehavare av elektrisk starkströmsanläggning, till vilken Kungl. Maj:t meddelat tillstånd, vara skyldig att, på framställning av den som nyttjar elektrisk ström från anläggningen eller önskar komma i åtnjutande därav, för åstadkommande av skälig prissättning underkasta sig reglering av priset för strömmens tillhandahållande. Från dylik reglering har hittills varit undantagna statens taxor ävensom pris, som av kommunal myndighet fastställts för tillhandahållande av elektrisk ström inom kommunen. Genom år 1957 beslutade ändringar i nyssnämnda lag gäller icke dessa undantag efter den 31 december 1957.

Enligt en av Kungl. Maj:t den 17 november 1939 utfärdad instruktion för nämnden ålägges denna att som första åtgärd vid framställning om prisreglering hänvisa parterna att underställa tvistefrågan Svenska elektricitetsverksföreningens tariffkommission. Skulle förlikning likväl icke komma till stånd, må prisreglering ej verkställas förrän ytterligare försök gjorts att med förlikning i annan ordning bilägga tvisten.

Arbetsordningen för Svenska elektricitetsverksföreningens tariffkommission, fastställd av föreningens styrelse den 6 februari 1945, föreskriver i § 1 bl. a., att kommissionen skall bestå av åtta ledamöter och att dessa skall för en period av högst tre år tillsättas av Svenska elektricitetsverksföreningens styrelse, som jämväl utser ordförande att leda kommissionens förhandlingar, föra dess talan och utöva i arbetsordningen angivna funktioner. Enligt § 3 skall kommissionens ordförande för behandling av regleringsärende antingen själv såsom förlikningsman taga hand om förlikningsarbetet eller också utse ledamot av kommissionen, tjänsteman vid föreningens sekretariat eller, då behov därav finnes, annan person att tjänstgöra som förlikningsman. För behandling av ärende, som kommissionens ordförande finner vara av större omfattning eller av mera svårartad beskaffenhet, skall ordföranden utse två av kommissionens ledamöter att tillsammans med honom utgöra ett förlikningsutskott. För specialutredningar, som erfordras för att belysa ärende, må kommissionen anlita Svenska elverksföreningens sekretariat och där anställd arbetskraft eller tillkalla särskilda sakkunniga.

Vid tiden för prisregleringsnämndens inrättande var kraftföretagens sammanslutningar de enda organ, som ägde expertis i hithörande frågor och som för övrigt gjorde sig gällande i diskussionen. Dessa hävdade bl. a. att en officiell prisreglering skulle kunna få en störande och hämmande inverkan på arbetet med tariffutvecklingen. Vidare betonade de, att antalet fall, där berättigade klagomål kunde anföras mot distributionstarifferna, säkerligen vore mycket få och i flertalet fall skulle kunna undanröjas genom ett förlikningsförfarande. Detta torde ha föranlett departementschefens uttalande i propositionen, att i instruktionen för prisregleringsnämnden borde föreskrivas, »att en direkt reglering icke bör ifrågakomma, förrän andra vägar till uppgörelse i tvistefrågor av här avsedd natur visat sig oframkomliga. Skulle, vilket icke synes otänkbart, någon representativ sammanslutning av landets kraftleverantörer eller eljest på privat väg bildad organisation med uppgift att handhava taxefrågor komma till stånd och av Kungl. Maj:t befinnas därtill lämplig, torde det böra åligga nämnden att, innan den tager den föreliggande frågan under närmare behandling, hänvisa parterna till att först framlägga sina synpunkter för en dylik privat instans för tvistens undanröjande förlikningsvägen». Emellertid fortsätter departementschefen: »Finnes ej någon sådan instans att tillgå, eller kan förlikning eljest ej åstadkommas på detta sätt, bör nämnden själv inrikta sig på ett förlikningsförfarande, innan något tvingande beslut meddelas.»

Det anförda tyder enligt vår uppfattning på att förlikningsorganet ingalunda skulle kommit att utgöras av enbart kraftleverantörers representanter, därest jämväl elkonsumenterna haft kraftfulla intresseorgan. Som ytterligare motiv för denna uppfattning må följande anföras.

Som ovan refererats har prisregleringsnämnden inrättats i syfte att bereda den som nyttjar elektrisk ström från elektrisk starkströmsanläggning möjlighet att anföra besvär över oskälighetsprissättning. Det är sålunda närmast elkonsumenternas intressen, som härmed önskas tillvaratagas. Som första åtgärd vid dylik framställning skall parterna hänvisas att underställa tvistefrågan Svenska elektricitetsverksföreningens tariffkommission. Arbetsordningen för denna kommission är fastställd av nämnda förenings styrelse, och enligt denna skall ledamöterna utses av samma styrelse. Här kanske görs den invändningen, att tariffkommissionen enbart har att söka bilägga tvisten och, om detta inte lyckats, återlämna ärendet till prisregleringsnämnden. Kommissionens uppgift är emellertid i realiteten av långt större betydelse. Den utför sålunda erforderliga utredningar, bl. a. genom anlitan av elverksföreningens sekretariat. Den prövar ingående de framlagda utredningsresultaten och parternas synpunkter, därvid hänsyn tas till föreliggande erfarenhet och gängse praxis vid försäljning av elektrisk energi under jämförbara omständigheter. Den har alltså en betydande »maktposition» därigenom, att den för ett ärendes fortsatta handläggning dels själv utför erforderliga utredningar, vid vilka egna normer bildar underlag, och dels bedömer framkomna resultat med stöd av sin egen förvärvade erfarenhet och sin egen eller rättare sagt elverksföreningens uppfattning rörande gängse

praxis. Det bör i detta sammanhang även beaktas, att elkonsumenten, även om han biträdes av sakkunnig person, ofta ej har tillgång till det material, varav kommissionen använder sig, och därigenom knappast har möjligheter att gendriva en av kommissionen intagen ståndpunkt.

Ett annat väsentligt argument i denna fråga är, att taxorna för elektrisk ström fastställs, då det gäller statliga råkraftföretag, av vattenfallsstyrelsen, som är medlem av elverksföreningen och med vilken föreningen därigenom har intimt samarbete, och, då det gäller icke statliga råkraftleverantörer, av dessa själva på rekommendation av elverksföreningen. Sålunda uppstår i detta sammanhang det ohållbara läget, att elverksföreningen, som kan sägas ha normerat taxorna, själv utser de ledamöter i tariffkommissionen, som skall sitta till doms över frågor, varav föreningens medlemmar kan ha största intresse.

Skulle en förlikning icke lyckas, återföres ärendet till prisregleringsnämnden. Vi vill naturligtvis icke ifrågasätta nämndens objektivitet, men vi kan inte underlåta påpeka, att det utredningsmaterial, som legat till grund för förlikningsförsöket i tariffkommissionen, kommer att utgöra grundmaterialet för nämndens arbete. I ett yttrande till statens prisregleringsnämnd för elektrisk ström av den 14 november 1957 gör elverksföreningens tariffkommission själv det uttalandet. Däri sägs nämligen: »Det bör också framhållas att tariffkommissionens utredningar och förlikningsförslag i de fall de icke accepterats av bägge parter torde ha utgjort ett värdefullt utgångsmaterial för nämndens arbete.»

Statens taxor liksom de av kommunal myndighet fastställda har intill årsskiftet 1957/1958 varit undantagna reglering hos statens prisregleringsnämnd för elektrisk ström. När nu samtliga taxor är underkastade dylik reglering torde finnas ännu större anledning till ett nytt bedömande av förevarande fråga.

Slutligen må konstateras, att sedan 1938 har en avsevärd utveckling ägt rum på eldistributionsområdet. Elkraften har i accelererad takt tagits i anspråk, icke minst på landsbygden. Prissättningen på elektrisk ström har av denna anledning blivit mer och mer betydelsefull, och ofta har gjorts gällande, att taxehöjningar varit oskäligen. Starka röster har höjts för att ett organ med allsidig sammansättning skapas för bedömning av prisfrågorna. Det har mer och mer gått upp för befolkningen på landsbygden och deras organisationer, att de måste tillvarata sina egna intressen i dessa och andra elfrågor. Förhållandet har bl. a. föranlett bildandet av Landsbygdens elnämnd, vars huvudmän är Hushållningssällskapens förbund, Kooperativa förbundet, Riksförbundet för elektrifieringen på landsbygden, Riksförbundet Landsbygdens folk, Svenska landstingsförbundet och Sveriges lantbruksförbund.

Eftersom det sålunda numera finns en väl organiserad representation för i första hand landsbygdens elkonsumenter kan man med fog ifrågasätta lämpligheten av att den förlikningskommission, som av prisregleringsnämnden anlitas, ensidigt utses av den organisation, som representerar kraftleve-

rantörerna. Enligt vår uppfattning löses frågan bäst genom att antingen prisregleringsnämnden förses med personella resurser, som helt övertar kommissionens nuvarande uppgifter åt nämnden eller också genom att nämnden för sitt behov anlitar ett fristående och oberoende förlikningsorgan, vars ledamöter utses av Kungl. Maj:t på förslag av de olika partsintressena. Som av ovanstående torde framgå synes för elkonsumenternas del ledamöter i en dylik kommission kunna nomineras av Landsbygdens elnämnd men även av Svensk industriförening och Sveriges hantverks- och småindustriorganisation, vars intresse torde betingas av elkraftens betydelse för produktionen.

Under åberopande av vad sålunda anförts får vi hemställa,

att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning av frågan, huruvida *antingen* statens prisregleringsnämnd för elektrisk ström bör förses med personella resurser, kompetenta att överta de uppgifter, som nu för nämndens räkning utföres av Svenska elektricitetsverksföreningens tariffkommission, *eller* ett utomstående förlikningsorgan med ledamöter utsedda av Kungl. Maj:t på förslag av såväl kraftleverantörerna som elkonsumenterna bl. a. inom jordbruk, hantverk och småindustri bör anlitas i tvister rörande priser och övriga villkor för leverans och överföring av elektrisk ström.

Stockholm den 23 januari 1958

Lars Eliasson

T. Wolgast

Rudolf Boman

Nils Theodor Larsson

Gust. Sundelin

Lage Svedberg

Sigfrid Larsson

N. Yngve Nilsson

Ivar Johansson